

Economic-commercial evaluation of Senegal

Saeedeh Alizadeh^{1*}

1. Assistant Professor, Department of Economics, Tarbiat Modares University

Abstract

Introduction

Africa is perhaps the most important region that has always been neglected in Iran's foreign policy. On the other hand, many people who play a role in various organizations such as economic, political, academic, policy-making, etc. in expanding interaction between Iran and Africa view it through the lens of elements such as poverty and cost, rather than believing in creating opportunities for this continent. The reason for the prevalence of this attitude and approach has been the lack of awareness of Africa's capacities. In fact, one of the necessities that is felt today is to create a level of recognition and awareness of the real potential of this continent. Senegal, as one of the most important countries in the West African region, plays a very important role in the region in terms of geographical conditions and political stability. Despite numerous challenges, including slowing global growth, increasing inflation caused by the Ukraine war, and the increasing risk of a debt crisis, the country has been able to experience acceptable economic growth in recent years. Given the importance of the Senegalese economy in the West African region, the present study aims to study the trade-economic assessment indicators during 2015-2023 in relation to the trade situation of Senegal, which in line with this assessment, the path taken by the said economy and its acquired experiences as a part of the economic development of this country are clarified, and based on the results of this study, a specific perspective of the trade future of the said economy is presented. The purpose of the trade-economic assessment is actually a set of economic indicators and variables that show the position of this country in terms of trade-economic.

Methodology

* Corresponding Author:

Saeedeh.alizadeh@modares.ac.ir

Copyright© 2025, the Authors | Publishing Rights, ASPI. This open-access article is published under the terms of the Creative Commons Attribution- NonCommercial 4.0 International License which permits Share (copy and redistribute the material in any medium or format) and Adapt (remix, transform, and build upon the material) under the Attribution-NonCommercial terms

The purpose of this study was to assess the trade-economic situation of Senegal. In this study, three groups of indicators of the economic environment, the real sector of the economy, and the performance of the external sector were examined for this assessment. The data of the above study were collected through the World Bank website, the Trading Economics Institute, the Global Economy Institute, and the Take Profit Trader Institute during the period 2015-2023.

Results and Discussion

According to the results of the Economic Freedom Index, the country has had an almost upward trend since 2017, reaching from 56 to 60, but since 2022, this index in Senegal has been on a downward trend and has now reached 55 in 2024, which means that on average, the total number of economic freedom sub-indices has been in a bad situation since 2022. Of course, this does not apply to all sub-indices. For example, the Corruption Perceptions Index shows 46, while the global average for this index is 44, and as mentioned earlier, high values of this index indicate a high level of corruption eradication, and this is a strong point that has been pursued in the aforementioned economy and is one of the factors that provide confidence between economic factors and attracting foreign investment in Senegal. The Human Development Index shows an upward trend from 1980-2021, which indicates that Senegal is on the path to development, but the number of this index is still lower than the world average. The economic growth rate variable, despite the admirable figures experienced by the Senegalese economy, does not have a stable trend, which indicates the sectional programs and the lack of continuity of the program in line with the economic development of this country. The share of the industrial sector in GDP during 2012-2022 was 20 percent, the share of factory production (which is itself part of industrial production) was 15 percent, the share of the agricultural sector was 24 percent, and the share of the services sector was 42 percent on average, which indicates the dominant role of the services sector in the economic structure of Senegal.

Conclusions

Analysis of Senegal's export-import destinations shows that Asia is Senegal's largest destination and trading partner. An examination of the country's position in the world's import-export commodity group shows that the first import group is food and fuels, and the first export group is metals and minerals. Based on the results of this study, Senegal's trade situation shows a stable negative trend in the coming year.

Keywords: Africa, Senegal, economic evaluation, trade.

ارزیابی اقتصادی - تجاری سنگال

سعیده علیزاده^{*۱}

۱. استادیار پژوهشکده اقتصاد دانشگاه تربیت مدرس

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۴/۲/۲۶

تاریخ دریافت: ۱۴۰۳/۱۱/۱

چکیده

هدف از این مطالعه ارزیابی، وضعیت تجاری - اقتصادی کشور سنگال بوده است. در پژوهش حاضر سه گروه شاخص‌های محیط اقتصادی، بخش واقعی اقتصاد و عملکرد بخش خارجی جهت این ارزیابی مورد بررسی قرار گرفته‌اند. داده‌های پژوهش فوق از طریق سایت بانک جهانی، مؤسسه تریدینگ اکونومیکس، مؤسسه اقتصادی گلوبال اکونومی و مؤسسه تیک پرافیت تریدر طی دوره ۲۰۱۵-۲۰۲۳ جمع‌آوری شده است. از بین زیر شاخص‌های شاخص آزادی اقتصادی، شاخص آزادی از فساد در سنگال پیشران است، بطوری که رقم این شاخص سطح بالای فسادزدایی را در این کشور نشان می‌دهد و همین مسأله قطعاً سبب اعتماد بین عوامل اقتصادی و افزایش سطح جذب سرمایه‌گذاری خارجی خواهد شد. سهم بخش صنعت در تولید ناخالص داخلی طی ۲۰۱۲-۲۰۲۲، ۲۰ درصد، سهم تولید کارخانه‌ای (که خود بخشی از تولید صنعتی است)، ۱۵ درصد، سهم بخش کشاورزی ۲۴ درصد و سهم بخش خدمات به صورت میانگین ۴۲ درصد است که این موضوع نشان‌دهنده نقش غالب بخش خدمات در ساختار اقتصادی سنگال است. بزرگترین شرکای تجاری اقتصاد سنگال، آسیا و بزرگترین گروه کالایی وارداتی مواد غذایی و سوخت‌ها و بزرگترین گروه کالایی

Email: Saeedeh.alizadeh@modares.ac.ir

* نویسنده مسئول:

۲. منظور داده‌های تجاری است.

صادراتی فلزات و مواد معدنی است که به خوبی پتانسیل این کشور را در این چند حوزه نشان می‌دهد، همچنین نتایج این بررسی حاکی از یک روند منفی در تراز تجاری در سال‌های پیش رو در اقتصاد سنگال خواهد بود.

واژه‌های کلیدی: آفریقا، سنگال، ارزیابی اقتصادی، تجارت.

مقدمه

آفریقا را شاید بتوان مهم‌ترین منطقه‌ای دانست که همواره در سیاست خارجی ایران مورد غفلت واقع شده است. از طرف دیگر بسیاری از افرادی که در سازمان‌های مختلف مانند نهادهای اقتصادی، سیاسی، دانشگاهی، سیاست‌گذاری و... در زمینه گسترش تعامل میان ایران و آفریقا ایفای نقش می‌کنند، بیش از آن که معتقد به فرصت‌سازی این قاره باشند، آن را از دریچه عناصری مانند فقر و هزینه می‌نگرند. علت غلبه این نگرش و رویکرد فقدان آگاهی از ظرفیت‌های آفریقا بوده است. درواقع یکی از ضرورت‌هایی که امروزه احساس می‌شود، ایجاد سطحی از شناخت و آگاهی نسبت به پتانسیل‌های واقعی این قاره است. با آگاهی از ظرفیت‌های آفریقا مسیری برای تعامل گسترده جمهوری اسلامی ایران و کشورهای آفریقایی (بهره بردن تجار، بازرگانان بخش خصوصی و دولتی و تقویت دیپلماسی اقتصادی) برای کسب مزیت‌های اقتصادی این قاره باز می‌شود. یکی از کشورهای آفریقایی که به صورت بالقوه از پتانسیل‌های عظیمی در سطح بخش‌های اقتصادی برخوردار است، سنگال است.

سنگال به عنوان یکی از مهم‌ترین کشورهای منطقه غرب آفریقا به لحاظ شرایط جغرافیایی و ثبات سیاسی نقش بسیار مهمی را در منطقه ایفا می‌کند. این کشور علی‌رغم چالش‌های متعدد از جمله کاهش رشد جهانی، تشدید تورم فزاینده ناشی از جنگ اوکراین و خطر فزاینده بحران بدهی‌ها توانست رشد اقتصادی قابل قبولی را در سال‌های اخیر تجربه کند. این کارنامه تقریباً موفق اقتصادی را می‌توان ناشی از اقدامات

هوشمندانهای نظیر، برقراری امنیت و حاکمیت غذایی، پروژه‌های زیرساختی و عمرانی (از جمله میدان گازی مشترک سنگال و موریتانی^۱، ساخت اسکله تخلیه مدرن در مناطق نگاپارو، پوینت سارن و یوف، لایروبی و خط‌کشی دهانه رودخانه کازامانس و تازیگنشو به منظور تقویت ایمنی و دریانوردی، تحکیم ایمنی دریانوردی، احداث نیروگاه‌های زغال سنگ ۱۲۵ مگاواتی و ۳۰۰ مگاواتی در سندو و امبور، احداث نیروگاه‌های خورشیدی در کاهون، مدینا داکا و دیاس، گسترش تأمین اجتماعی و استقرار برنامه‌های توسعه صنعتی و...)، شکوفایی در زمینه امور بانکی و اقتصاد دیجیتال، حضور مشارکت فعال در نهادها و کنفرانس‌های بین‌المللی، ایجاد ۱۵ مرکز آموزش فنی و حرفه‌ای، دیپلماسی فعال و پویا و رشد بیش از ۳۰ درصدی در صادرات محصولات کشاورزی، دانست.

باتوجه به روشن شدن اهمیت اقتصاد سنگال در منطقه غرب آفریقا، پژوهش حاضر با هدف مطالعه شاخص‌های ارزیابی تجاری-اقتصادی طی ۲۰۲۳-۲۰۱۵ در ارتباط با وضعیت تجاری سنگال، تدوین شده که در راستای این ارزیابی مسیریپیموده شده اقتصاد مذکور و تجربه‌های کسب شده‌اش به عنوان برشی از توسعه اقتصادی این کشور روشن می‌گردد و بر مبنای نتایج این مطالعه، چشم‌انداز مشخصی از آینده تجاری اقتصاد مذکور ارائه می‌شود. منظور از ارزیابی تجاری-اقتصادی در واقع مجموعه شاخص‌ها و متغیرهای اقتصادی است که موقعیت این کشور را به لحاظ تجاری-اقتصادی نشان می‌دهد. شاخص‌های ارزیابی تجاری-اقتصادی مجموعه شاخص‌ها و متغیرهای ساده و ترکیبی است که می‌بایست تا حد ممکن دید کلان به موضوع داشته باشند، ضمن اینکه برای فراهم آوردن شرایط مقایسه، بین‌المللی باشند و در تمامی کشورهای جهان از جمله آفریقا قابلیت کاربرد داشته باشند همچنین اینگونه شاخص‌ها به لحاظ وضعیت، روند و مقیاس می‌بایست قابلیت انعکاس را در سایر شاخص‌ها نیز داشته باشند. در داخل کشور حسینی و همکارش (۱۳۸۸)، به مطالعاتی در سطح قاره آفریقا

1. Grand Tourtue Ahmoyin.

۲. منظور داده‌های تجارت است.

و کشورهای آفریقایی جهت ارزیابی وضعیت تجاری این کشورها پرداخته‌اند. مطالعات ایشان ارزیابی وضعیت تجاری بوده است که مطالعه حاضر به لحاظ سال‌های بررسی نسبت به این مطالعات دارای نوآوری است. مجموعه شاخص‌ها و متغیرهای ارزیابی در این مطالعه در سه دسته شاخص‌های محیط اقتصادی، متغیرهای واقعی اقتصاد و متغیرهای بخش خارجی اقتصاد قرار می‌گیرند. بر این مبنا مطالعه فوق به این صورت سازماندهی می‌شود که یک شناخت کلی در ارتباط با وضعیت فعلی اقتصاد سنگال ارائه شود، در ادامه وضعیت تجاری این کشور مورد ارزیابی قرار می‌گیرد و در نهایت یک جمع‌بندی از مطالعه فوق ارائه می‌شود.

مطالعه اقتصاد و تجارت در سنگال

شاخص‌های محیط اقتصادی

محیط نهادی که تمام کسب‌وکارهای اقتصادی در آن شکل می‌گیرند، ادامه حیات می‌دهند یا در آن ورشکست شده و از آن خارج می‌شوند، محیط کسب‌وکارهای فعالیت‌های اقتصادی نامیده می‌شوند. این محیط اهمیت حیاتی و تعیین‌کننده‌ای بر ورود، رشد و توسعه و خروج بنگاه‌های اقتصادی دارد. یک محیط اقتصادی در یک تعریف کلی مجموعه عواملی است که بر عملکرد بنگاه از سطح خرد تا کلان تأثیر می‌گذارد. مبدأ بحث بهبود اقتصادی دوستو^۱ بوده است. وی محیط اقتصادی را به عنوان عامل مهم در تولید معرفی می‌کند. محیط کسب‌وکار نامناسب با افزایش هزینه‌های تولید، افزایش ریسک راه‌اندازی فعالیت‌های اقتصادی جدید، نامناسب کردن اندازه شرکت‌ها و کاهش تعامل بین آن‌ها، کاهش تولیدات شراکتی در سطح کلان اقتصاد و در نهایت کاهش اعتماد عمومی و افزایش اقتصاد غیررسمی سبب افت در عملکرد اقتصاد خواهد شد. از سوی دیگر محیطی که با سرعت بخشیدن به کسب‌وکار و جذب سرمایه‌گذاری، زمینه تحریک رشد و توسعه اقتصادی را فراهم آورد، محیط نهادی امن و آزاد برای نیروی انسانی در سطح اقتصاد است؛ زیرا یک محیط نهادی مناسب اقتصادی که دارای آزادی اقتصادی نسبتاً خوبی است در ایجاد ساختار انگیزشی مناسب برای ارتقای

1. Hernando de soto.

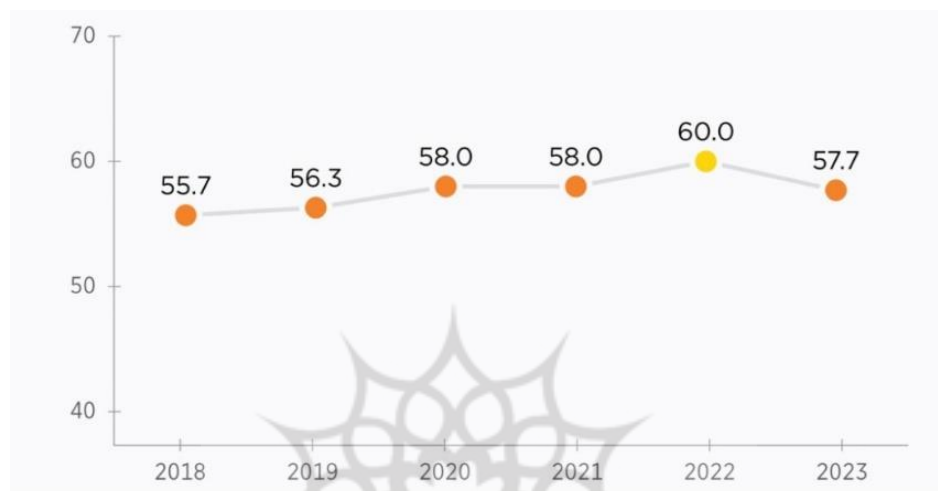
عملکرد اقتصادی حائز اهمیت است (بابکی و همکارش، ۱۳۹۳: ۱۲۲)، از این رو در این بخش به بررسی دو شاخص آزادی اقتصادی و سه مورد از زیر مجموعه های آن و شاخص توسعه انسانی برای درک بهتر محیط اقتصادی در کشور سنگال می پردازیم.

شاخص آزادی اقتصادی

مفهوم آزادی اقتصادی از قرن ها پیش مورد مباحثه قرار گرفته است؛ اما از قرن هیجدهم به بعد و ظهور عرصه های نوین اقتصادی این بحث تشدید شده است. توجه به تعاریف و تفاسیر فراوانی که از آزادی وجود دارد، نشان می دهد آزادی به معنای وسیع آن مقوله ای است که دارای مفاهیم چندان روشن و شفاف نیست؛ اما آزادی اقتصادی تعریف نسبتاً دقیق و روشن دارد. آزادی اقتصادی به معنای آزاد بودن افراد در دخل و تصرف، معاوضه، مبادله و واگذاری دارایی های شخصی شان که از طریق قانونی بدست آورده اند، است. (بابکی و همکارش، ۱۳۹۳، ۱۲۷). بنیاد هریتیج^۱ از سال ۱۹۹۵ سالیانه شاخص آزادی اقتصادی را برای کشورها محاسبه می کند. این شاخص خود دارای ۱۰ زیر بخش (آزادی کسب و کار^۲، آزادی تجارت خارجی^۳، آزادی پولی^۴، مخارج دولتی^۵، آزادی فیزیکی^۶، حقوق مالکیت^۷، آزادی سرمایه گذاری^۸، آزادی مالی^۹، آزادی از فساد^{۱۰}، و آزادی نیروی کار^{۱۱}) است. در این بخش شاخص آزادی اقتصادی (میانگین ساده ۱۰ زیر بخش مذکور)، و سه زیر بخش آزادی کسب و کار، آزادی تجارت خارجی و آزادی از فساد و روند آن ها برای کشور سنگال مورد بررسی و تحلیل قرار می گیرد. شاخص کلی آزادی اقتصادی در چهار دسته کلی حاکمیت قانون، دولت محدود؛ کارایی

1. The Heritage Foundation index of Economic Freedom.
2. Business Freedom.
3. Trade Freedom.
4. Monetary Freedom.
5. Government Spending.
6. Fiscal Freedom.
7. Property Right.
8. Investment Freedom.
9. Financial Freedom.
10. Freedom from Corruption.
11. Labor Freedom.

نظارتی و بازارهای باز دسته‌بندی می‌شوند. در ادامه دو نمودار جهت ارزیابی و تحلیل شاخص آزادی اقتصادی در سنگال ارائه می‌شود:

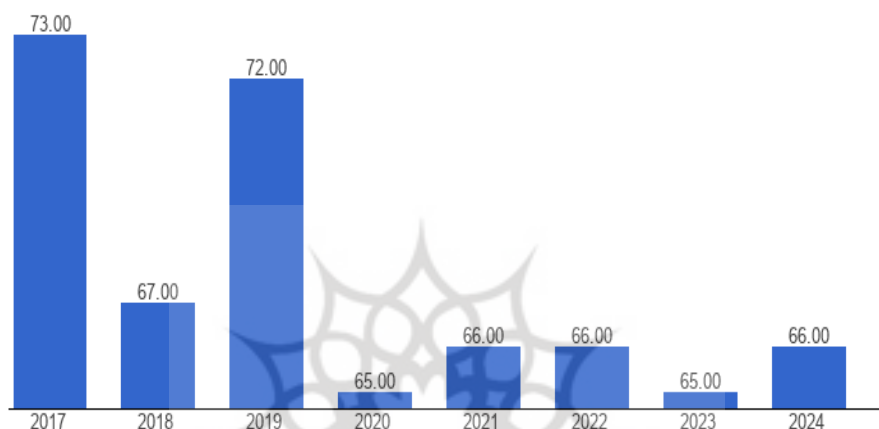
نمودار ۱: شاخص آزادی‌های اقتصادی در سنگال ۲۰۲۳-۲۰۱۸

منبع: <https://www.sbmintel.com/2024/02/africa-watch-sall-ied>

آزادی اقتصادی کلی در مقیاس ۰ تا ۱۰۰ نمره‌گذاری می‌شود که در آن ۱۰۰ نشان‌دهنده حداکثر آزادی است. برای این شاخص، داده‌هایی از طریق مؤسسه اس-بی-مدرن^۱ برای سنگال از سال ۲۰۱۸ تا ۲۰۲۳ ارائه شده است. میانگین ارزش شاخص آزادی‌های اقتصادی در سنگال طی دوره ذکر شده، ۵۷ نقطه شاخص با حداقل ۵۵ نقطه شاخص در سال ۲۰۱۸ و حداکثر ۶۰ نقطه شاخص در سال ۲۰۲۲ است که نمودار بالا گویای این مطلب است. همانطور که بیان نمودیم یکی از زیر شاخص‌های شاخص آزادی‌های اقتصادی برای سنگال، شاخص آزادی تجاری است. شاخص آزادی تجاری نیز بر پایه دو شاخص استوار است: میانگین نرخ تعرفه وزنی تجاری و موانع غیرتعرفه‌ای (شامل کمیت، قیمت،

1. Africa Watch – Sall-ied-12th February 2024.

محدودیت‌های نظارتی، گمرکی و سرمایه‌گذاری و مداخله مستقیم دولت). شاخص آزادی تجارت برای سنگال عدم وجود تعرفه‌ها و سایر موانعی را که بر تجارت بین‌المللی کالا و خدمات تأثیر می‌گذارد، اندازه‌گیری می‌کند.^۱ برای این شاخص، داده‌هایی از سال ۲۰۱۷ تا ۲۰۲۴ ارائه شده است.

نمودار ۲ شاخص آزادی تجاری در سنگال ۲۰۲۴-۲۰۱۷

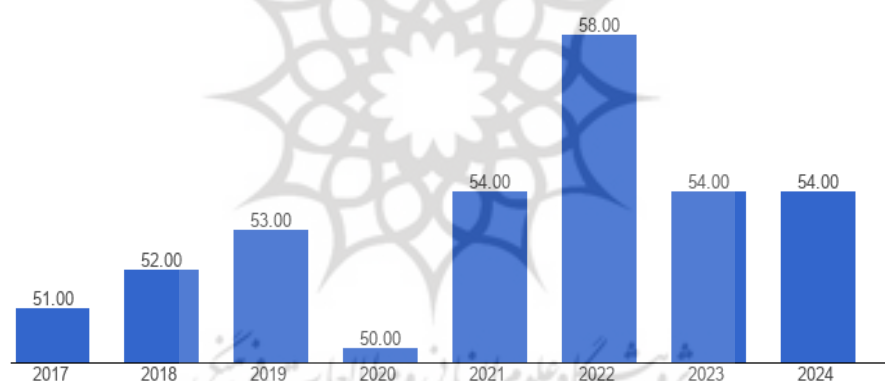
منبع: (global economy(n.d). trade. Freedom, may2024)

میانگین ارزش شاخص آزادی تجاری در سنگال طی دوره مذکور، ۶۷ امتیاز (منظور نگارنده از امتیاز، ارزش کسب شده شاخص طی سال یا دوره زمانی موردنظر است)، با حداقل ۶۵ امتیاز در سال ۲۰۲۰ و ۲۰۲۳ و حداکثر ۷۳ امتیاز در سال ۲۰۱۷ است. آخرین مقدار این شاخص در سال ۲۰۲۴، ۶۶ امتیاز است.^۲ البته باید توجه داشت که میانگین جهانی در سال ۲۰۲۴ بر اساس ۱۷۶ کشور، ۷۰ امتیاز است و این نشان‌دهنده این است که سنگال سه امتیاز پایین‌تر از میانگین جهانی قرار دارد.

1. theglobleconomy
2. theglobleconomy

یکی دیگر از زیر شاخص‌های شاخص آزادی‌های اقتصادی برای سنگال، شاخص آزادی کسب‌وکار است. شاخص آزادی کسب‌وکار بر اساس ۱۰ شاخص است که با استفاده از داده‌های مطالعه انجام کسب‌وکار بانک جهانی (شروع یک کسب‌وکار- رویه‌ها (تعداد)، زمان (روزها)، هزینه (% درآمد سرانه) و حداقل سرمایه (%درآمد سرانه)؛ اخذ مجوز - رویه‌ها (تعداد)، زمان (روزها) و هزینه (درصد درآمد سرانه)؛ بسته شدن یک کسب‌وکار-زمان (سال)، هزینه (% از دارایی) و نرخ بازیابی (سنت بر دلار))، محاسبه می‌شود.^۱

درواقع شاخص آزادی کسب‌وکار توانایی شروع، فعالیت و بستن یک کسب‌وکار را اندازه گیری می‌کند. این شاخص نشان‌دهنده بار کلی مقررات و کارایی دولت سنگال در فرآیند نظارتی است. برای این شاخص، داده‌هایی از سال ۲۰۱۷ تا ۲۰۲۴ ارائه می‌شود.

نمودار ۳. شاخص آزادی کسب‌وکار در سنگال ۲۰۱۷-۲۰۲۴

منبع: (global economy(n.d), Business Freedom, may2024)

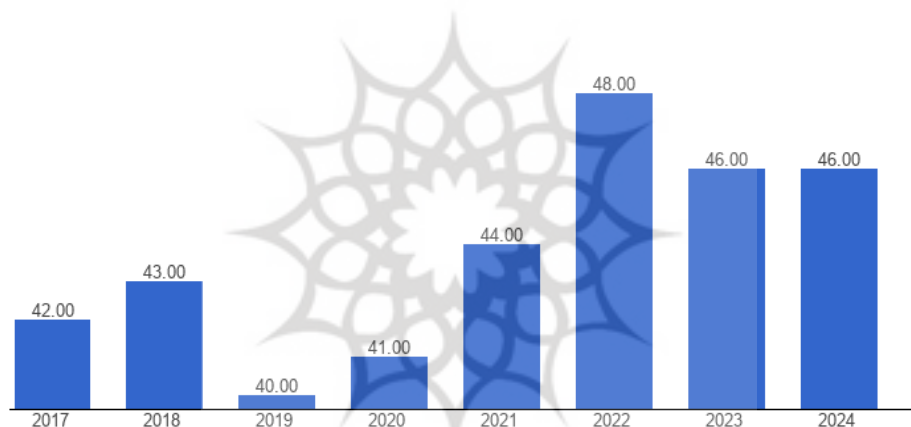
میانگین ارزش این شاخص در سنگال طی دوره مذکور ۵۳ امتیاز با حداقل ۵۰ امتیاز در سال ۲۰۲۰ و حداکثر ۵۸ امتیاز در سال ۲۰۲۲ بوده است. آخرین مقدار این شاخص در

1. theglobleconomy

دوفصلنامه علمی - تخصصی روابط آفریقا آسیا، دوره دوم شماره اول/ بهار و تابستان سال ۱۴۰۴ _____ ۳۴۵

سال ۲۰۲۴، ۵۴ امتیاز است که در مقایسه با میانگین جهانی در سال ۲۰۲۴ بر اساس ۱۷۵ کشور که ۶۲ امتیاز است، سنگال به میزان ۸ امتیاز پایین تر از سطح میانگین جهانی قرار دارد.

آخرین زیرشاخص، شاخص آزادی های اقتصادی در ارتباط با سنگال که در این قسمت مورد بحث قرار می گیرد شاخص آزادی از فساد است. امتیاز شاخص آزادی از فساد نیز عمدتاً از شاخص ادراک فساد سازمان شفافیت بین الملل به دست می آید. باید در نظر داشت که مقادیر بالاتر شاخص سطح پایین تر فساد را نشان می دهد. برای این شاخص، داده هایی از سال ۱۹۹۶ تا ۲۰۲۴ ارائه می شود.

نمودار ۴. شاخص آزادی از فساد در سنگال ۲۰۱۷-۲۰۲۴

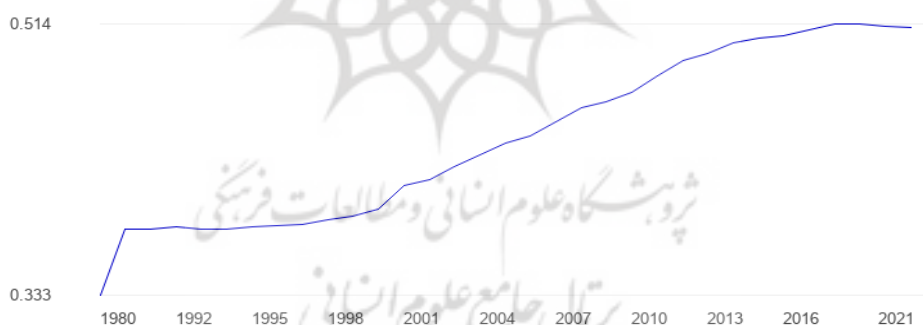
منبع: (global economy(n.d). Freedom from Corruption., may2024)

میانگین ارزش این شاخص در سنگال طی دوره مذکور ۴۳ امتیاز با حداقل ۴۰ امتیاز در سال ۲۰۱۹ و حداکثر ۴۸ امتیاز در سال ۲۰۲۲ است. آخرین مقدار این شاخص در سال ۲۰۲۴، ۴۶ امتیاز است که با توجه به میانگین جهانی در سال ۲۰۲۴ بر اساس ۱۸۰ کشور که ۴۴ امتیاز است^۱، سنگال موفق تر از سطح میانگین جهانی در حوزه مقابله با فساد عمل کرده است.

1. theglobaleconomy

شاخص توسعه انسانی

برای ارزیابی توسعه کشورها در سال‌های پس از جنگ جهانی دوم، شاخص‌های مختلفی معرفی شده که یکی از جدیدترین و کامل‌ترین آن‌ها شاخص توسعه انسانی است. این شاخص نخستین بار در سال ۱۹۹۰ در گزارش توسعه انسانی برنامه عمران سازمان ملل متحد استفاده شد و از آن زمان مورد توجه قرار گرفت. در این شاخص، توسعه انسانی فرآیندی است که دامنه حق انتخاب مردم را می‌گسترده؛ اما طی زمان و در هر سطحی از توسعه سه عامل یا گزینه ضروری برای مردم ملاک قرار می‌گیرد: رسیدن به زندگی طولانی و توأم با سلامت (امید به زندگی)، کسب علم و دانش (شاخص باسوادی) و دسترسی به منابع مورد نیاز و سطحی از زندگی مناسب و شایسته (قدرت خرید پایه). در صورت نبود این گزینه‌های ضروری دسترسی به بسیاری از فرصت‌های دیگر ناممکن می‌شود. (حسینی و همکارش، ۱۳۸۸، ۱۵). در این بخش به بررسی روند شاخص توسعه انسانی در سنگال می‌پردازیم.

نمودار ۵. شاخص توسعه انسانی در سنگال ۱۹۸۰-۲۰۲۱

منبع: (global economy(n.d). Human development, may2024)

برای این شاخص، داده‌هایی از سال ۱۹۸۰ تا ۲۰۲۱ ارائه می‌شود. میانگین ارزش این شاخص در سنگال طی دوره مذکور ۰,۴۳۷ امتیاز با حداقل ۰,۳۳۳ امتیاز در سال

۱۹۸۰ و حداکثر ۰,۵۱۴ امتیاز در سال ۲۰۱۸ بوده است. آخرین مقدار از این شاخص در سنگال ۰,۵۱۱ امتیاز است که در مقایسه با میانگین جهانی بر اساس ۱۸۴ کشور که ۰,۷۲۴ امتیاز است،^۱ سنگال در سطوح پایین تری از توسعه قرار دارد. شایان ذکر است که داده‌های این شاخص برای کشور سنگال فقط تا سال ۲۰۲۱ در دسترس است.

عملکرد متغیرهای بخش واقعی اقتصاد در کشور سنگال

اندازه اقتصاد سنگال

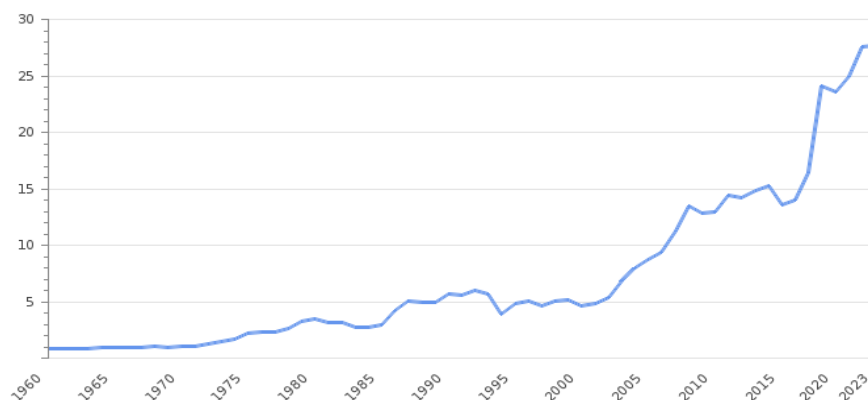
می‌دانیم که اگر تعادل در اقتصاد برقرار نباشد و تقاضا از عرضه کمتر باشد، عملاً آنچه در بازار و یا اقتصاد مبادله می‌شود معادل طرف کوتاه بازار است؛ یعنی در شرایط کمبود تقاضای مؤثر از مقدار محصولی که عملاً تولید می‌شود معادل تقاضای کل موجود در اقتصاد است که از مقدار تولید بالقوه و مقدار محصولی که با ظرفیت کامل عرضه متناظر است، کمتر است و بنابراین می‌توان گفت که تقاضای کل اقتصاد معادل مقدار تولید ناخالص ملی تحقق یافته است؛ لذا بررسی وضعیت تقاضا و مدیریت آن و بطورکلی تحلیل اقتصاد کلان و اندازه آن مستلزم بررسی وضعیت تولید ناخالص ملی به عنوان تقاضای کل موجود است. (شاکری، ۱۳۸۷، ۴۵) و دلیل آن را می‌توان این نکته دانست که چارچوب حساب‌های ملی برای اهدافی که تحلیل اقتصاد کلان در پی آن است، مناسب است. حال در این بخش تولید ناخالص داخلی^۲، تولید ناخالص سرانه^۳ و رشد تولید ناخالص داخلی^۴ را در اقتصاد سنگال مورد بررسی و ارزیابی قرار می‌دهیم. حجم تولید ناخالص داخلی در سنگال به ۲۷,۶۸ میلیارد دلار در سال ۲۰۲۳ افزایش یافت. باید توجه داشت که حداکثر حجم تولید ناخالص داخلی ۲۴,۹۱ میلیارد دلار و حداقل مقدار آن در اقتصاد مذکور، ۱ میلیارد دلار بوده است.

1. theglobaleconomy

2. GDP Value.

3. GDP Percapita- GDP Percapita (PPP).

4. GDP Annual Growth Rate- GDP Growth Rate.

نمودار ۶: تولید ناخالص داخلی در سنگال ۱۹۶۰-۲۰۲۳

منبع: (takeprofit (n.d). GDP, may2024)

همچنین تولید ناخالص داخلی سرانه در سنگال در سال ۲۰۲۳ به ۱۴۶۵ دلار افزایش یافت. حداکثر سطح تولید ناخالص داخلی سرانه، ۱۵۲۸ دلار و حداقل مقدار آن، ۱۰۵۴ دلار بوده است.

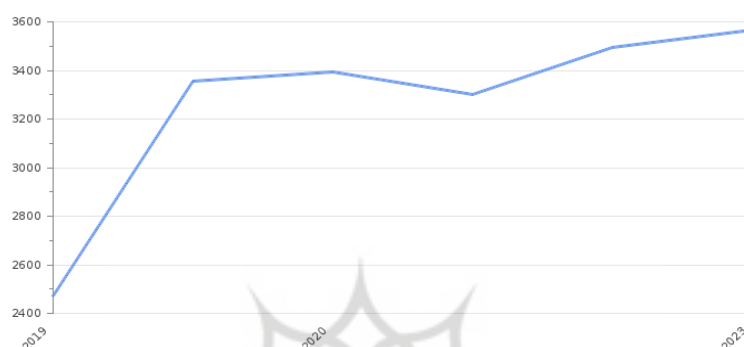

نمودار ۷: تولید ناخالص داخلی سرانه در سنگال ۱۹۶۰-۲۰۲۳

منبع: (takeprofit (n.d). GDP Percapita, may2024)

دوفصلنامه علمی - تخصصی روابط آفریقا آسیا، دوره دوم شماره اول/ بهار و تابستان سال ۱۴۰۴ _____ ۳۴۹

تولید ناخالص داخلی سرانه (برابری قدرت خرید) در سنگال به ۳۵۶۵ دلار در سال ۲۰۲۳ افزایش یافت و حداکثر سطح آن ۳۵۶۵ دلار و حداقل سطح آن در اقتصاد سنگال ۲۴۷۱ دلار بوده است.

نمودار ۸. تولید ناخالص داخلی سرانه (برابری قدرت خرید) در سنگال ۲۰۲۳-۲۰۱۹

منبع: (takeprofit (n.d). GDP Percapita (PPP), may2024)

نرخ رشد سالانه تولید ناخالص داخلی سنگال در سه ماهه دوم سال ۲۰۲۳ ۳,۲ درصد افزایش یافت. حداکثر نرخ رشد در سنگال ۹,۹ درصد و حداقل آن، ۶,۵۵- درصد بوده است.

نمودار ۹. نرخ رشد سالانه تولید ناخالص داخلی در سنگال ۲۰۲۳-۱۹۶۰

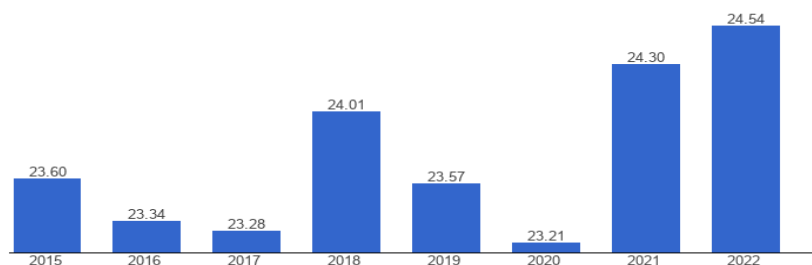
منبع: (takeprofit (n.d). Growth, may2024)

ساختار اقتصاد سنگال

در این جا منظور از ساختار اقتصادی تولید ناخالص داخلی بر حسب ارزش افزوده بخش‌های مختلف اقتصادی در کشور سنگال است. اینکه چند درصد از تولید ناخالص داخلی را ارزش افزوده بخش کشاورزی، صنعت (کل و صنایع کارخانه‌ای) و خدمات تشکیل می‌دهد درستی مسیر پیموده شده اقتصاد سنگال و ساختار اقتصادی آن و سطوح رشد این اقتصاد را به شکل بارز نشان می‌دهد. اینکه چه بخشی از تولید ناخالص داخلی این کشور نقش غالب را بازی می‌کند، می‌تواند در درون خود راهکارهایی نیز برای بهبود وضعیت موجود داشته باشد؛ برای مثال اگر تولیدات صنعتی و شراکتی در سطح اقتصاد سهم اندکی داشته باشند، خود گویای این مطلب خواهد بود که اعتماد عمومی در بین عوامل اقتصادی اندک است؛ چرا که اعتماد مقدمه شکل‌گیری تولیدات شراکتی و صنعتی است؛ بنابراین بررسی ساختار اقتصاد^۱ سنگال تا حد زیادی وضعیت فعلی اقتصاد مذکور را به نمایش می‌گذارد. در این بخش ساختار واقعی اقتصاد سنگال را تحلیل و ارزیابی می‌نماییم. صنعت (شامل ساخت و ساز) با بخش‌های ISIC 05-43 مطابقت دارد و شامل تولید (بخش‌های ISIC 10-33) است. این بخش نیز، شامل ارزش افزوده در معدن، تولید، ساخت و ساز، برق، آب و گاز است.^۲ اهمیت صنعت در اقتصاد سنگال و سایر کشورها به عنوان ارزش افزوده بخش صنعت به صورت درصدی از تولید ناخالص داخلی سنجیده می‌شود. برای این شاخص، داده‌هایی از سال ۲۰۱۵ تا ۲۰۲۲ ارائه می‌شود. آخرین مقدار این شاخص در سال ۲۰۲۲، ۲۴،۵۴ درصد است که در مقایسه با میانگین جهانی در سال ۲۰۲۲ بر اساس ۱۶۶ کشور که ۲۷،۵۵ درصد است، سنگال در وضعیت پایین‌تری قرار دارد.

1. GDP From Agriculture- GDP From Industry-GDP From Services.

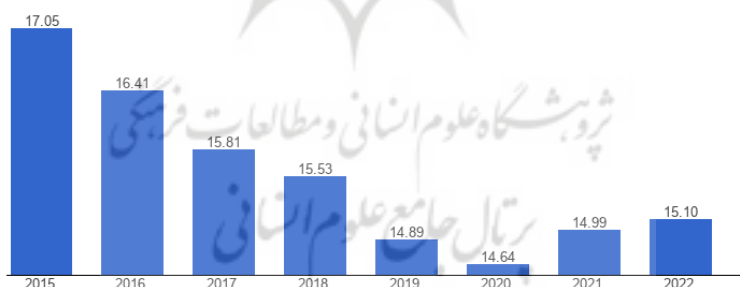
2. theglobleconomy

نمودار ۱۰: سهم صنعت از تولید ناخالص داخلی سنگال^۱ در سال ۲۰۱۵-۲۰۲۲

منبع: (global economy(n.d), Share of industry, may2024)

تولید کارخانه‌ای به صنایع متعلق به بخش‌های ISIC 15-37 اطلاق می‌شود. اهمیت تولید کارخانه‌ای در اقتصاد سنگال و سایر کشورها به صورت درصدی از تولید ناخالص داخلی سنجیده می‌شود، در واقع تولید کارخانه‌ای بخشی از تولید صنعتی اقتصاد است. برای این شاخص، داده‌هایی از سال ۲۰۱۵ تا ۲۰۲۲ ارائه می‌شود. آخرین مقدار این شاخص در سال ۲۰۲۲، ۱۵٫۱ درصد است که در مقایسه با میانگین جهانی این شاخص در سال ۲۰۲۲ بر اساس ۱۵۰ کشور که ۱۲٫۸۷ درصد است^۲، سنگال در وضعیت بهتری قرار دارد.

نمودار ۱۱: سهم تولید کارخانه‌ای از تولید ناخالص داخلی در سنگال ۲۰۱۵-۲۰۲۲

منبع: (global economy(n.d), Share of manufacturing, may2024)

1. Share of industry
2. theglobleconomy
3. Share of manufacturing

اهمیت خدمات در اقتصاد سنگال و سایر کشورها با معیاری چون ارزش افزوده خدمات به عنوان درصدی از تولید ناخالص داخلی سنجیده می‌شود. بخش خدمات شامل تجارت عمده و خرده‌فروشی، حمل و نقل، خدمات مالی، آموزش، مراقبت‌های بهداشتی و املاک و مستغلات است. همان‌طور که گفته شد خدمات مطابق با بخش‌های ISIC 50-99 است و شامل ارزش افزوده در تجارت عمده و خرده‌فروشی (شامل هتل‌ها و رستوران‌ها)، حمل و نقل و خدمات دولتی، مالی، حرفه‌ای و شخصی مانند آموزش، مراقبت‌های بهداشتی، و خدمات املاک و مستغلات است. همچنین شامل هزینه‌های خدمات بانکی، عوارض واردات، و هرگونه مغایرت آماری ذکر شده توسط گردآورندگان ملی و همچنین مغایرت‌های ناشی از تغییر مقیاس است. برای این شاخص، داده‌هایی از سال ۲۰۱۵ تا ۲۰۲۲ ارائه می‌شود. آخرین مقدار شاخص در سال ۲۰۲۲، ۴۹٫۹۶ درصد است^۱ که در مقایسه با میانگین جهانی در سال ۲۰۲۲ بر اساس ۱۶۵ کشور که ۵۴٫۱۳ درصد است، سنگال در وضعیت پایین‌تری قرار دارد.

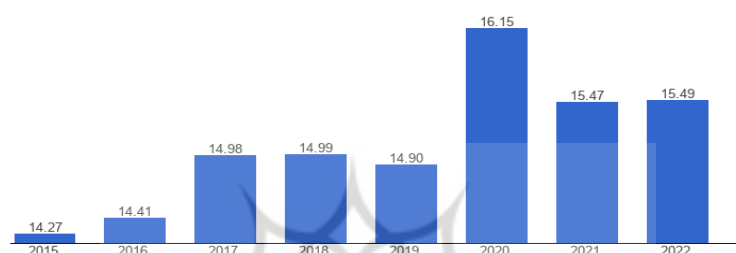

نمودار ۱۲. سهم خدمات از تولید ناخالص داخلی^۲ در سنگال ۲۰۱۵-۲۰۲۲

منبع: (global economy(n.d), Share of services, may2024)

1. theglobleconomy
2. Share of services

اهمیت کشاورزی در اقتصاد سنگال و سایر کشورها با معیاری چون ارزش افزوده بخش کشاورزی به عنوان درصدی از تولید ناخالص داخلی سنجیده می‌شود. کشاورزی شامل جنگلداری، شکار و ماهیگیری و همچنین کشت محصولات زراعی و تولید دام است. برای این شاخص، داده‌هایی از سال ۲۰۱۵ تا ۲۰۲۲ ارائه می‌شود. آخرین مقدار این شاخص در سال ۲۰۲۲، ۱۵٫۴۹ درصد است که در مقایسه با میانگین جهانی شاخص مذکور در سال ۲۰۲۲ بر اساس ۱۶۴ کشور که ۱۰٫۰۴ درصد است، سنگال وضعیت خیلی خوبی را به نمایش می‌گذارد.

نمودار ۱۳ سهم بخش کشاورزی از تولید ناخالص داخلی^۱ در سنگال ۲۰۱۵-۲۰۲۲
منبع: (global economy(n.d), share of agriculture, may2024)

عملکرد بخش خارجی اقتصاد سنگال^۲

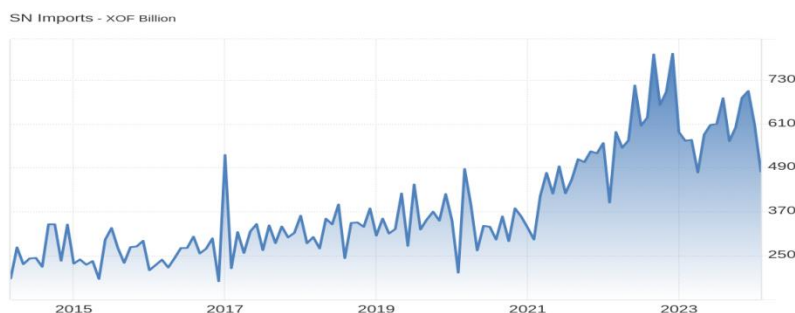

نمودار ۱۴ روند صادرات در سنگال ۲۰۱۵-۲۰۲۳

منبع: (trading economics (n.d), EX, may2024)

1. GDP share of agriculture

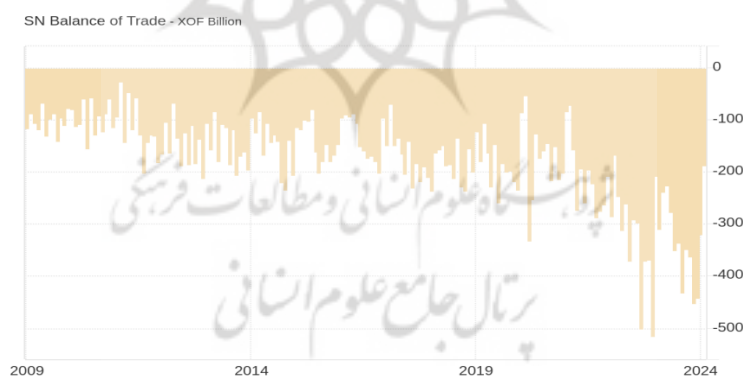
۲. بخش تجارت برای کشور سنگال بر اساس واحد پولی West African CFA franc است، چون داده‌های تجارت با بیشترین سطح دسترسی در اختیار سایت آماری و تحلیل داده تریدینگ اکونومیک بوده است و از این طریق بیشتر داده‌های تجارت را جمع‌آوری نمودیم؛ بنابراین چون از این داده‌ها استفاده کردیم واحد اندازه‌گیری ما نیز West African CFA franc (XOF) است.

نمودار ۱۵. روند واردات در سنگال ۲۰۲۳-۲۰۱۵

منبع: (trading economics (n.d), IM, may2024)

سنگال در فوریه سال ۲۰۲۴ کسری تجاری ۱۸۷,۵۰ میلیارد XOF^۱ را ثبت کرد. تراز تجاری سنگال از سال ۲۰۰۹ تا ۲۰۲۴ به طور متوسط ۱۷۶,۴۵- میلیارد XOF بود که بالاترین حد خود از ۲۷,۹۳- میلیارد XOF در فوریه ۲۰۱۱ و پایین ترین رکورد ۱۷۶,۴۵- میلیارد XOF را در دسامبر ۲۰۲۲ تجربه کرد.^۲

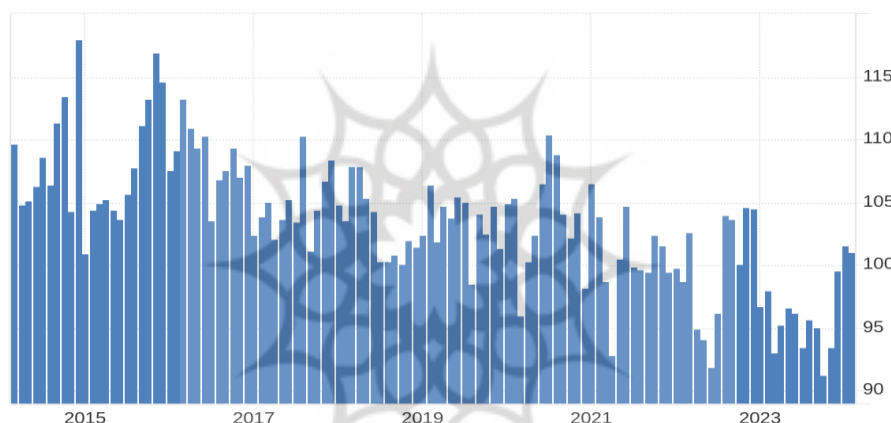
نمودار ۱۶. تراز تجاری در سنگال ۲۰۲۴-۲۰۰۹

منبع: (trading economics (n.d), BT, may2024)

1. West African CFA franc.
2. tradingeconomics.
3. Balance of Trade.

رابطه مبادله بازرگانی در سنگال از ۱۰۱,۶۰ امتیاز در ژانویه ۲۰۲۴ به ۱۰۱,۱۰ واحد در فوریه ۲۰۲۴ کاهش یافت. رابطه مبادله بازرگانی سنگال از سال ۲۰۱۰ تا ۲۰۲۴ به طور متوسط ۹۶,۶۳ امتیاز بود که در مارس ۲۰۱۲ به بالاترین حد خود یعنی ۱۱۸,۵۰ واحد رسید و در ماه می سال ۲۰۱۲ به پایین‌ترین حد خود یعنی ۵۵۰,۰۰ - امتیاز رسید. درواقع سال ۲۰۱۲، متناقض‌ترین داده‌ها را در سطح رابطه مبادله بازرگانی برای سنگال نشان داد.^۱

SN Terms of Trade - points

نمودار ۱۷. رابطه مبادله بازرگانی^۲ در سنگال ۲۰۱۵-۲۰۲۳

منبع: (trading economics (n.d), TT, may2024)

شرکا تجاری و توزیع جغرافیایی تجاری اقتصاد سنگال:^۳

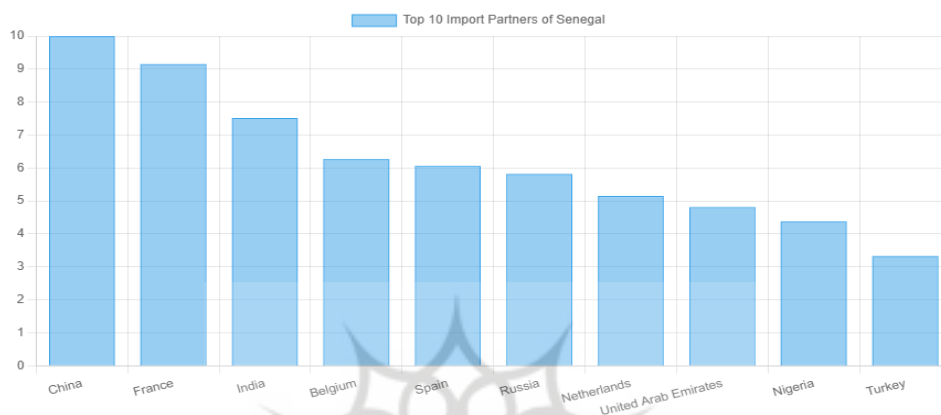
در مورد شرکای وارداتی کشور سنگال باید گفت که ده شریک اصلی واردات سنگال نقشی حیاتی در حمایت از صنعت واردات سنگال و تسهیل ورود کالاهای اساسی دارند که

1. tradingeconomics.

2. Terms of Trade.

۳. داده‌ها در این ارتباط تا پایان سال ۲۰۲۲ در دسترس است.

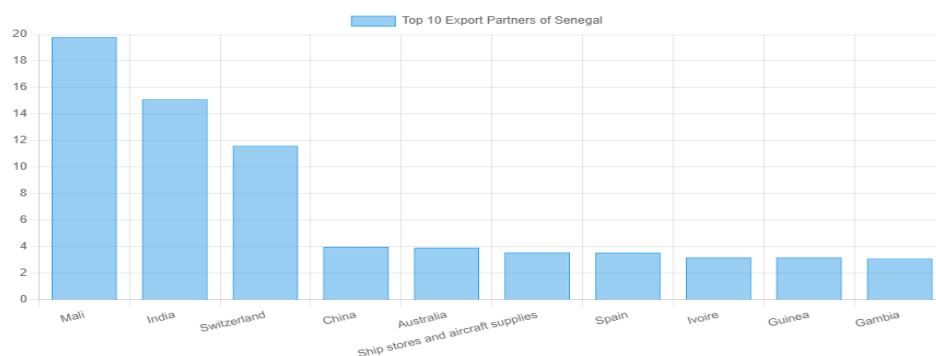
اقتصاد سنگال را به سمت جلو نگه می‌دارد. این ده شریک اصلی واردات سنگال^۱ در سال ۲۰۲۲ عبارتند از:

منبع: (tradeimex.in (n.d), Senegal Major Trade Partners, may2024)

در ادامه ده شریک صادراتی^۲ سنگال در سال ۲۰۲۲، عبارتند از:

- China: 10% (1.2 billion US\$)
- France: 9.15% (1.1 billion US\$)
- India: 7.52% (908 million US\$)
- Belgium: 6.27% (757 million US\$)
- Spain: 6.06% (731 million US\$)
- Russia: 5.82% (703 million US\$)
- Netherlands: 5.15% (622 million US\$)
- United Arab Emirates: 4.81% (581 million US\$)
- Nigeria: 4.38% (529 million US\$)
- Turkey: 3.33% (402 million US\$)
- Mali: 19.8% (1.13 billion US\$)
- India: 15.1% (865 million US\$)
- Switzerland: 11.6% (664 million US\$)
- China: 3.99% (228 million US\$)
- Australia: 3.93% (224 million US\$)
- Ship stores and aircraft supplies: 3.58% (204 million US\$)
- Spain: 3.55% (202 million US\$)
- Côte d'Ivoire: 3.2% (183 million US\$)
- Guinea: 3.19% (182 million US\$)
- Gambia: 3.1% (177 million US\$)

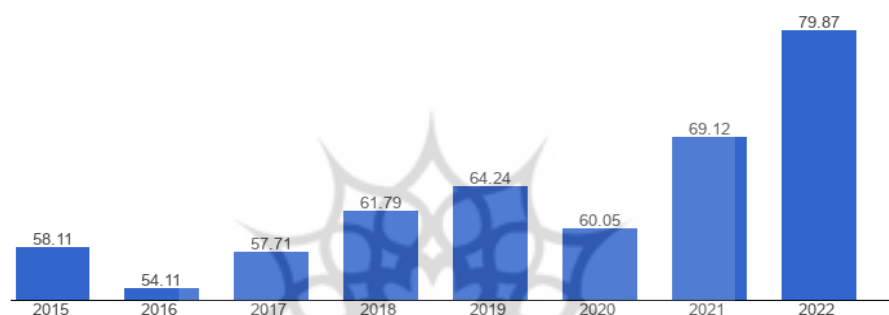

منبع: (tradeimex.in (n.d), Senegal Major Trade Partners, may2024)

در واقع آسیا بزرگترین مقصد صادراتی - وارداتی سنگال و گروه مواد غذایی و سوخت‌ها بزرگترین گروه وارداتی سنگال است و از طرفی فلزات و مواد معدنی گروه اصلی صادرات در کشور سنگال هستند، این خود بیان‌کننده پتانسیل بسیار زیاد این کشور در این چند حوزه است. نکته‌ای که سایر کشورها از جمله ایران برای ورود به بازارهای این کشور و کسب سود از این مزیت‌ها نباید فراموش کنند.

درجه باز بودن یک اقتصاد بیانگر تبادل کالا و خدمات در یک اقتصاد با دنیای خارج در مقایسه با تولید ناخالص داخلی است. بازبودن تجاری حاصل نسبت تجارت خارجی به تولید ناخالص داخلی است. این شاخص اهمیت صادرات کالاها و خدمات را در یک کشور نشان می‌دهد و بیانگر میزان وابستگی تولیدکنندگان داخلی به تقاضای خارجی (صادرات) و مصرف‌کنندگان داخلی به عرضه خارجی (واردات) است. بین بازبودن تجاری و درآمد سرانه یک رابطه معر برقرار است، بدین معنا که با افزایش درآمد سرانه کشورها تمایل به تجارت بیشتر اما با نرخی کاهنده دارند. مقدار شاخص بالای ۱۰۰ نشان می‌دهد که مجموعه صادرات و واردات یک کشور بیش از تولید ناخالص داخلی بوده است و مبادلات تجاری کشور با سایر کشورها در سطح بالایی است. همچنین ارزش شاخص کمتر از ۱۰۰ به معنای اتکای کمتر اقتصاد یک کشور به مبادلات تجاری با سایر

کشورها است. (گزارش مرکز پژوهش‌های مجلس، ۱۴۰۱، ۶). حال در این بخش به بررسی روند این شاخص در کشور سنگال می‌پردازیم. برای این شاخص، داده‌هایی طی ۲۰۱۵ تا ۲۰۲۲ ارائه می‌شود. آخرین مقدار شاخص در سال ۲۰۲۲، ۷۹٫۸۷ درصد است که در مقایسه با میانگین جهانی در سال ۲۰۲۲ بر اساس ۱۴۸ کشور که ۱۰۰٫۸۱ درصد است، وضعیت سنگال به مراتب ضعیف‌تر است.

نمودار ۱۸. شاخص بازبودن تجاری^۱ در سنگال ۲۰۱۵-۲۰۲۲
منبع: (global economy(n.d), Trade Openness, may2024)

نتیجه‌گیری

هدف پژوهش حاضر مطالعه شاخص‌های ارزیابی تجاری - اقتصادی طی ۲۰۲۳-۲۰۱۵ در ارتباط با وضعیت تجاری سنگال بوده است. در این مطالعه نخست متغیرهای محیط اقتصادی در سنگال مورد ارزیابی قرار گرفت، سپس متغیرهای واقعی اقتصاد و شاخص‌های تجاری این کشور بررسی شد. بر اساس نتایج بررسی شاخص آزادی اقتصادی، این کشور از سال ۲۰۱۷، تقریباً یک روند صعودی داشته است و از رقم ۵۶ به ۶۰ رسیده است؛ ولی از سال ۲۰۲۲، این شاخص در سنگال روند کاهشی اتخاذ

1. Trade Openness.

۲. منظور داده‌های تجارت است.

نموده و اکنون در سال ۲۰۲۴ به رقم ۵۵ رسیده است و این به معنای اینست که به صورت میانگین، مجموع زیرشاخص‌های آزادی اقتصادی از سال ۲۰۲۲ در شرایط بدی قرار گرفته‌اند. البته این نکته در مورد همه زیرشاخص‌ها صدق نمی‌کند؛ برای مثال شاخص آزادی از فساد، رقم ۴۶ را نشان می‌دهد، در صورتی که میانگین جهانی این شاخص، ۴۴ است و همانطور که پیش تر گفته شد مقادیر بالای این شاخص، سطح بالای فسادزدایی را نشان می‌دهد و این نقطه قوتی است که در اقتصاد مذکور پیگیری شده است و یکی از عوامل اعتماد بخش بین عوامل اقتصادی و جذب سرمایه‌گذاری خارجی در سنگال است. شاخص توسعه انسانی از ۱۹۸۰-۲۰۲۱ یک روند صعودی را نشان می‌دهد و این موضوع بیان کننده اینست که سنگال در مسیر رسیدن به توسعه قرار دارد؛ ولی کماکان عدد این شاخص پایین‌تر از سطح میانگین جهانی است. متغیر نرخ رشد اقتصادی، علی‌رغم رقم‌های قابل تحسینی که در اقتصاد سنگال تجربه نموده است از یک روند با ثبات برخوردار نیست و این نشان‌دهنده برنامه‌های مقطعی و عدم استمرار برنامه در راستای توسعه اقتصادی این کشور است. سهم بخش صنعت در تولید ناخالص داخلی طی ۲۰۱۲-۲۰۲۰، ۲۰ درصد، سهم تولید کارخانه‌ای (که خود بخشی از تولید صنعتی است)، ۱۵ درصد، سهم بخش کشاورزی ۲۴ درصد و سهم بخش خدمات به صورت میانگین ۴۲ درصد است که این موضوع نشان‌دهنده نقش غالب بخش خدمات در ساختار اقتصادی سنگال است. تحلیل مقاصد صادراتی- وارداتی سنگال گویای این است که آسیا بزرگترین مقصد و شریک تجاری سنگال محسوب می‌شود. بررسی موقعیت این کشور در گروه کالایی وارداتی- صادراتی جهان نشان می‌دهد که اولین گروه وارداتی مواد غذایی و سوخت‌ها و اولین گروه صادراتی نیز فلزات و مواد معدنی هستند. براساس برآیند صورت گرفته از این مطالعه، وضعیت تجاری سنگال نشان‌دهنده یک روند منفی پایدار در سال پیش روست.

قدردانی

نویسنده مراتب قدردانی خود را از معاونت محترم پژوهشی دانشگاه تربیت مدرس اظهار می نماید.

- Babaki, R., & Salimi Fard, M. (2014). The role of business environment and economic freedom in the economic growth of selected countries: A panel data approach. *Journal of Economics and Regional Development*, 21(8), 121-151. [In pershen]
- Brajesh and Shekhar C. (2015). Accidental mortality in India: Statistical models for forecasting. *International Journal of Humanities and Social Science Invention*, 4, 35-45.
- Findley, D.F., Monsell, B.C., Bell, W.R., Otto, M.C. and Chen, B.C. (1998), \ New Capabilities and Methods of the X12 ARIMA Seasonal Adjustmen t Program" (with discussion), *Journal of Business and Economic Statistics*, 16, 127-177.
- Hosseini, M. A., & Homan, T. (2009). Study of the indicators of African countries and their position in foreign trade. *Commercial Studies*, 36, 70-93. [In pershen]
- Hosseini, M. A., & Homan, T. (2009). Understanding the economy and trade of North African countries. *Africa Research Journal*, 1(2), 9-40. [In pershen]
- Maltseva, K. (2018). ARIMA: making predictions based on history. *Foresight*. <https://www.fsight.ru/blog/arima-stroim-prognoz-na-osnove-istorii>.
- Mohammadi, T., & colleagues. (2019). Various methods for predicting Iran's economic growth. *Quarterly Journal of Economic Research*, 4, 93-123. [In pershen]

- Mousavi Jahromi, Y., & Gholami, E. (2016). A hybrid neural network model with ARIMA pattern for forecasting Value Added Tax (VAT) on gasoline consumption in Iran. *Quarterly Journal of Economic Research*, 2, 99-116. [In pershen]
- Nugroho AD, Prasada IY. Performance and forecast of Indonesian pepper exports to Italy. *Bulgarian Journal of Agricultural Science*. 2020; 26(5):927-934.
- Research Center of the Parliament. (2022). Introduction and analysis of some foreign trade indicators of Iran. *Economic Studies Office*, Topic Code 220, Serial No. 18591. [In pershen]
- Shakri, A. (2008). *Theory and macroeconomic policies* (1st ed.). Pars Nowisa Publishing. [In pershen]
- Zakria M. and Muhammad F. (2009). Forecasting the population of Pakistan using ARIMA models. *Pakistan Journal of Agricultural Science*, 46, 214-223.
- <https://www.worldbank.org>.
- <https://tradingeconomics.com>.
- <https://takeprofittrader.com>.
- <https://www.theglobaleconomy.com>.
- <https://www.heritage.org>.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی